

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-28>

УДК 338. 486

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ УКРАЇНИ

EUROPEAN VECTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT HOSPITALITY INDUSTRY OF UKRAINE

Матвійчук Людмила Юріївнадоктор економічних наук, професор,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1694-6178>**Дащук Юлія Євгеніївна**кандидат економічних наук, доцент,
Луцький національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6394-017X>**Matviychuk Liudmyla, Dashchuk Yuliia**

Lutsk National Technical University

У статті розглянуто перспективи впровадження європейського досвіду сталого розвитку індустрії гостинності в Україні, визначено сучасні проблеми сталого розвитку індустрії гостинності в регіонах України, досліджено стан глобальної індустрії гостинності, як однієї з ключових форм глобального обміну продуктами та послугами у світі, проведено аналіз динаміки розвитку міжнародного ринку туристичних послуг, сформовано регіональну структуру міжнародних туристичних потоків. Досліджено український ринок індустрії гостинності, який зазнав деструктивного впливу ряду факторів впливу в останні роки, побудовано профіль України у світовому рейтингу «Туристичної конкурентоспроможності», проведено аналіз місця індустрії гостинності України в глобальному ринку послуг. Доведено, що війна в Україні спричинила глобальну енергетичну та продовольчу кризу у світі, яка наклала свій відбиток на розвиток індустрії гостинності на глобальному рівні. Визначено критерій безпеки, ключовим пріоритетом сталого розвитку індустрії гостинності.

Ключові слова: європейський досвід, сталий розвиток, індустрія гостинності.

The article discusses the prospects of implementing the European experience of sustainable development of the hospitality industry in Ukraine. The latter involves bringing the content and process of development of the hospitality industry to European norms and rules. The European development of the hospitality industry is based on the concept of sustainable development, which involves balancing the economic, social and environmental impact of the hospitality industry on the environment. The paper identifies modern problems of sustainable development of the hospitality industry in the regions of Ukraine. Among the regional features, it is worth highlighting the strengthening of cooperation and cooperation among various groups of stakeholders. The article also examines the state of the global hospitality industry, as one of the key forms of global exchange of products and services in the world. It is noted that one of the reasons for the globalization of this sector of the economy is the increase in the number of the world's population and the increase in the rate of its migration. The work also analyzed the dynamics of the development of the international market of tourist services, and formed the regional structure of international tourist flows. The Ukrainian market of the hospitality industry, which has been destructively affected by a number of influencing factors in recent years, has been studied. However, the aforementioned caused a significant development of domestic tourism, which is confirmed by the indicators of the tourist tax. In the work, the profile of Ukraine in the world rating of "Tourism Competitiveness" was built, the place of the hospitality industry of Ukraine in the global market of services was analyzed. It is proven that the war in Ukraine caused a global energy and food crisis in the world, which left its mark on the development of the hospitality industry at the global level. The safety criterion is defined as a key priority for the sustainable development of the hospitality industry. The work also substantiates the feasibility of strengthening cooperation between stakeholders in the process of sustainable development of the hospitality industry, by forming various professional associations in the form of clusters, unions, alliances, etc. Such an approach should be implemented with the use of public-private partnership tools.

Keywords: european experience, sustainable development, hospitality industry.

Постановка проблеми. Індустрія гостинності відіграє важливу роль в розвитку економіки більшості сучасних країн та регіонів. Незважаючи на складну воєнно-політичну, економічну та демографічну ситуацію в Україні, індустрія гостинності продовжує розвиватися, а після перемоги над ворогом, матиме стрімкий розвиток. Для збалансування процесів такого розвитку, доцільно вже сьогодні визначити його вектор. Україна обрала для себе європейський вектор розвитку, що передбачає також приведення змісту та процесу розвитку індустрії гостинності до європейських норм та правил. В основі європейського розвитку індустрії гостинності лежить концепція сталого розвитку, яка передбачає збалансування як економічного, так і соціального та екологічного впливу індустрії гостинності на довкілля. Сьогодні в складних соціально-політичних умовах, особливої уваги набуває питання саме сталого розвитку індустрії гостинності, що відображається й у розвитку територій де функціонують суб'єкти господарювання гостинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень, присвячених питанням впровадження європейського досвіду сталого розвитку індустрії гостинності в Україні доцільно виокремити праці Голод А. П., Вахович І. М., Іжевської О. П., Коркуна О. І., Тимошенко Т. О., Стойка В. С., Чепурди Л. М. та ін. У своїх працях дослідники зазвичай розглядають загальні питання впливу факторів на стан та розвиток індустрії гостинності, проте проблема впровадження сучасного європейського досвіду сталого розвитку індустрії гостинності регіонів з залученням усіх стейкхолдерів індустрії в досліджувані процеси, потребує додаткових досліджень.

Мета статті: дослідити сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності у світі, визначити місце індустрії гостинності України на глобальному ринку послуг, окреслити перспективні напрями впровадження європейського досвіду сталого розвитку індустрії гостинності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навіть в умовах війни, індустрія гостинності в багатьох регіонах України, де відсутні активні бойові дії, продовжує функціонувати [1; 2]. В багатьох містах проводяться екскурсії (часто з метою збору коштів для ЗСУ), в закладах харчування відбуваються майстер-класи, проводяться різноманітні івенти, ознайомчі тури тощо.

Сьогодні, ключовою умовою досягнення сталого розвитку індустрії гостинності в регі-

оні є кооперація та співпраця серед різних груп стейкхолдерів (зацікавлених сторін у розвитку індустрії гостинності в регіоні) [3]. У зв'язку з мультиплікативною особливістю індустрії гостинності, при впровадженні європейських практик, доцільно розглянути також питання впливу суміжних галузей та індустрію гостинності [4]. На нашу думку, саме ефективна співпраця стейкхолдерів індустрії гостинності може стимулювати та забезпечити економічне зростання регіону, при цьому захищаючи та раціонально використовуючи природний та історико-культурний потенціал відповідних територій [5].

Сучасні глобалізаційні процеси охопили майже усі сфери життя, світовий ринок туристичних послуг змінюється швидкими темпами. Індустрія гостинності сьогодні є однією з ключових форм глобального обміну продуктами та послугами. Однією з причин цього є збільшення кількості населення планети та підвищення темпів його міграції. Наприклад, за останні десятиліття середньорічні темпи росту показників кількості міжнародних туристів у світі сягнуло позначки 5,1%, а обсяг валютних надходжень від індустрії – близько 14% [6]. Проте сучасні фактори впливу на стан та розвиток міжнародного ринку індустрії гостинності здійснюють доволі різноманітний та непередбачуваний вплив. Наприклад, у 2020 році відбулося скорочення темпів росту досліджуваної індустрії на міжнародному ринку на 73%. Такий суттєвий спад показників пояснюється карантинними обмеженнями на пересування через поширення пандемії COVID-19 та побоюваннями самих туристів заразитись цією хворобою. Динаміка розвитку міжнародного туризму в останні десятиліття наведена на рис. 1.

Аналіз динаміки розвитку міжнародного ринку туристичних послуг засвідчує, що у 2021 році досліджувана індустрія посилила свої позиції на 4% по відношенню до попереднього року, але не досягнула показників до пандемічного періоду. У 2021 році більшість країн та регіонів, швидко зреагували на зміну факторів впливу, а впровадження процесу вакцинації туристів та гостей туристичних регіонів, дозволили відкрити свої кордони. Проте, поява нового штаму Omicron в кінці 2021 року сприяла зменшенню показників міжнародних прибуттів в більшості розвинутих країн.

На рис. 2 представлено регіональну структуру міжнародних туристичних потоків у 2021 році. Проведений аналіз стану індустрії гостинності у світі засвідчує, що

Рис. 1. Динаміка розвитку міжнародного ринку туристичних послуг [6]

сьогодні Європа є регіоном-лідером в розрізі туристичних потоків, а її частка в загальному розподілі міжнародних прибуттів становить – 67,4%. Друге місце у 2021 році займає Америка – 19,7%. Найнижчі досліджувані показники характерні для Азіатсько-Тихоокеанського регіону – 5%, Близького Сходу та Африки – майже по 4% відповідно.

Згідно міжнародних статистичних даних, країнами-лідерами у 2021 році за кількістю прибуттів були: Франція, Іспанія, США, Китай, Італія, Туреччина, Мексика, Таїланд, Німеччина та Велика Британія. Варто зазначити, що у 2021 році прямий валовий внутрішній продукт туризму (економічний внесок міжнародного туризму) становив 1,9 трильйони доларів [7].

Незважаючи на підвищення показників розвитку індустрії гостинності в світі, сьогодні спостерігаємо нові деструктивні фактори впливу на досліджувані процеси (економічні та політичні кризи, збільшення кількості збройних конфліктів тощо). Військова агресія росії у 2022 році суттєво вплинула на показники глобального ринку індустрії гостинності. Багато розвинутих країн заборонили в'їзд росіянам на свою територію. Війна в Україні спричинила глобальну енергетичну та продовольчу кризу у світі, що накладає свій відбиток на розвиток індустрії гостинності. Безпека, сьогодні стала ключовим пріоритетом сталого

розвитку індустрії гостинності.

Наразі Україна перебуває в складних соціально-політичних умовах. Проте, відпочивати, на безпечних територіях та в дозволених місцях, необхідно навіть в умовах війни. Крім того, фінансування індустрії гостинності в певній мірі може допомагати і Збройним Силам України. Індустрія гостинності – це мультиплікативна сфера економічної діяльності, яка дає поштовх до розвитку значній кількості суміжних (допоміжних) сфер. Крім того, одне робоче місце в індустрії гостинності створює до десяти різних робочих місць в інших суміжних сферах [8].

Український ринок індустрії гостинності, як і глобальний ринок, зазнав деструктивного впливу карантинних обмежень в останні роки. Проте, зазначене спричинило суттєвий розвиток внутрішнього туризму, що підтверджується показниками туристичного збору. Так, у 2021 році до бюджету територіальних громад в Україні надійшло 244 млн грн туристичного збору, що на 86,8% більше ніж у 2020 році. Набагато нижчі показники міжнародного туризму спостерігались в Україні протягом останніх років. Згідно міжнародної статистики, у 2020 році в Україні понад 88% міжнародних мандрівок були скорочені, у 2021 році скорочення потоку туристів оцінювалось в 9%.

Важливо дослідити профіль України у світовому рейтингу «Туристичної конкурен-

тоспроможності». Згідно міжнародної статистики, у 2019 році Україна опинилася на 103 місці зазначеного рейтингу та демонструвала доволі скромні показники туристичної конкурентоспроможності (стан природних ресурсів – 116 місце; екологічна стійкість – 114 місце; безпека – 107 місце; бізнес-середовище – 103 місце) [9].

Профіль України у світовому рейтингу «Туристичної конкурентоспроможності» у 2021 році представлено на рис. 3.

У 2021 році Україна за показниками туристичної конкурентоспроможності доволі скромно виглядала на глобальному ринку. Так, за показником «фінанси», наша держава посіла найнижчу позицію (64 місце),

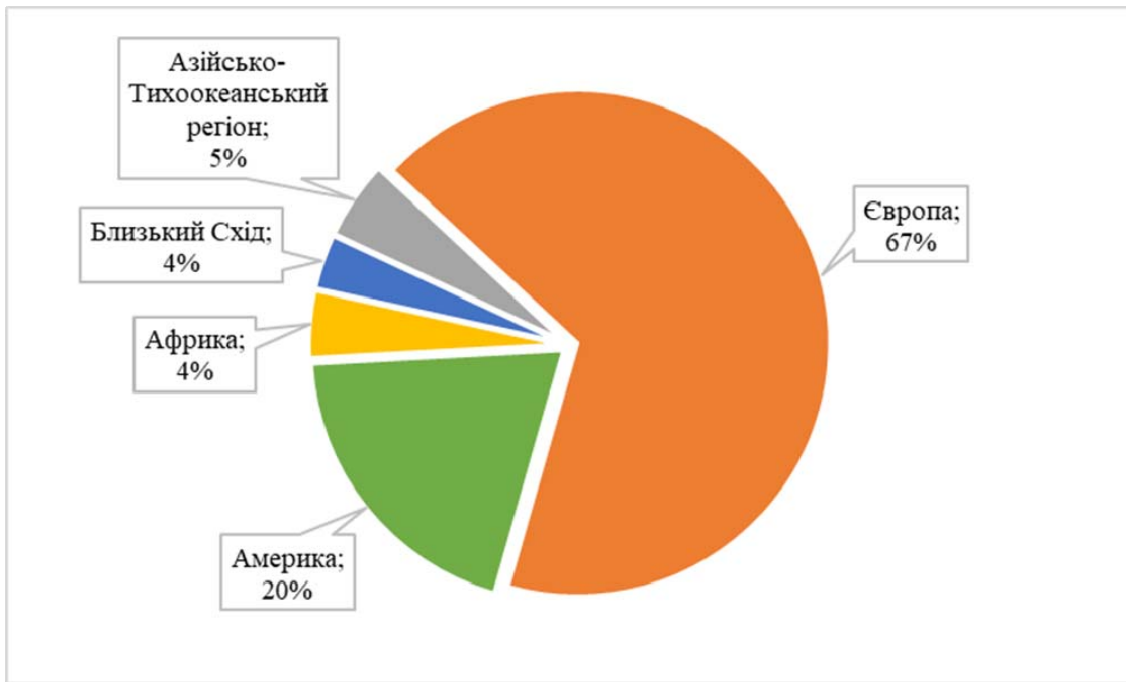

Рис. 2. Регіональна структура міжнародних туристичних потоків у 2021 році, (%)

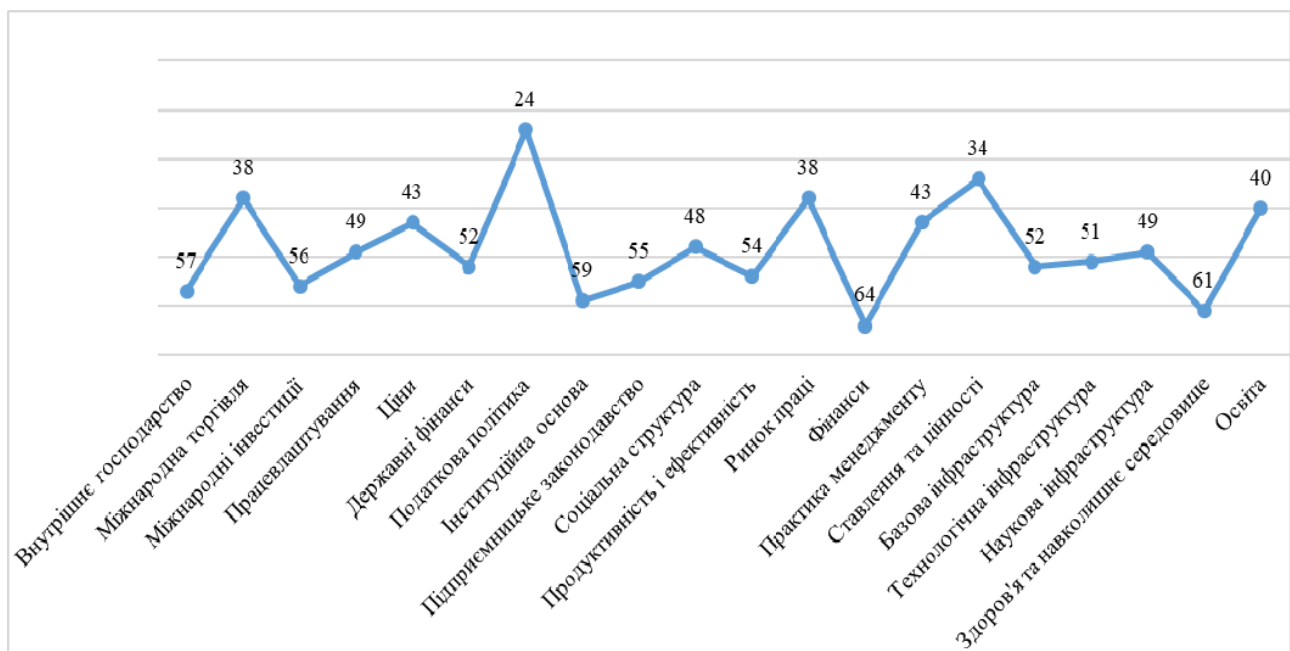

Рис. 3. Профіль України у світовому рейтингу «Туристичної конкурентоспроможності» у 2021 році

а за індексом «здоров'я та навколишнє середовище» – 61 місце. Зазначене вимагає негайних дій щодо розробки чіткого плану для покращення ситуації. Основою таких дій є співпраця усіх стейкхолдерів індустрії гостинності.

Аналіз європейського досвіду сталого розвитку індустрії гостинності засвідчує доцільність посилення співпраці між стейкхолдерами досліджуваних процесів, шляхом формування різних професійних об'єднань у формі кластерів, спілок, альянсів тощо [10]. Реалізація таких об'єднань має здійснюватись шляхом застосування інструментів державно-приватного партнерства та за допомогою програмної підтримки. Крім того, вважаємо за доцільне, перед початком формування програм та стратегій розвитку індустрії гостинності в регіонах та з метою полегшення процесу управління сталим розвитком індустрії гостинності, провести відповідні розрахунки ефективності своєї діяльності на рівні регіонів, згідно Європейської системи показників туризму. Зазначені показники, демонструють прогалини в плануванні розвитком індустрії гостинності регі-

онів та заохочують до більш збалансованого підходу досліджуваних процесів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз сталого розвитку індустрії гостинності в Україні та світі засвідчує вплив значної кількості деструктивних факторів (карантинні обмеження, посилення російської агресії, економічні та політичні кризи тощо). Європу визначено лідером в розрізі туристичних потоків, з часткою в загальному розподілі міжнародних прибуттів у 67,4%. Для забезпечення сталого розвитку індустрії гостинності в регіонах України, запропоновано створювати нові та удосконалювати існуючі професійні об'єднання у формі асоціацій, консорціумів, кластерів, спілок, альянсів тощо. Об'єднання стейкхолдерів індустрії гостинності, дозволить: сформувати нові, якісні продукти та послуги, що відповідатимуть кращим світовим практикам; пришвидшить інтеграційні процеси індустрії гостинності до глобального ринку. Досягнути зазначених результатів можна шляхом комплексної співпраці та кооперації між усіма зацікавленими сторонами в сталому розвитку індустрії гостинності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барвінок Н. В. (2022) Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 18 (2), 206–217.
2. Божко Л. Д. & Холодок В. Д. (2022) Туризм: проблеми та перспективи розвитку під час війни. *Культура України*. (77), 57–64.
3. Тимошенко Т. О. (2021) Концепція розумного управління туризмом в рамках виконання стратегій сталого розвитку територіальних громад. *Public Administration and Regional Development*, (3), 771–796.
4. Носирев О., Делілова Т. & Токар І. (2022). Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 1 (26), 55–68.
5. Вахович, І. М., Матвійчук, Л. Ю. & Смаль, Б. А. (2022). Розвиток індустрії гостинності в сучасних умовах: тенденції та заходи посилення конкурентних переваг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 6 (41), 494–502.
6. UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex. January 2022. URL: https://tourlib.net/wto/UNWTO_Barometer_2022_01.pdf.
7. Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток : монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. ФОП Панов А. М., 2018. 316 с.
8. Матвійчук Л. Ю., Чепурда Л. М. & Смаль Б. А. (2022). Концептуальні засади забезпечення конкурентоспроможності індустрії гостинності регіонів. Матвійчук Л. Ю., Барський Ю. М. & Лепкий М. І. (ред.) Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : монографія. Видання сьоме. (с. 11–29) Луцьк : РВВ ЛНТУ.
9. Стойка В. С. (2021). Міжнародний досвід державного регулювання туризму: уроки для України. *Theoretical and methodological approaches to the formation of a modern system of national and international enterprises, organizations and institutions' development*. 2–24.
10. Голод А. П., Іжевська О. П. & Коркуна О. І. (2019). Кластерна модель розвитку індустрії гостинності регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 4 (21), 375–380.

REFERENCES:

1. Barvinok N. V. (2022) Perspektyvy rozvytku voiennoho turyzmu na terytorii Ukrainy pislia zakinchennia rosiisko-ukrainskoi viiny [Prospects for the development of military tourism on the territory of Ukraine after the end of the Russian-Ukrainian war]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – Topical problems of the region's economy development*, vol. 18 (2), pp. 206–217.
2. Bozhko L. D. & Kholodok V. D. (2022) Turyzm: problemy ta perspektyvy rozvytku pid chas viiny [Tourism: problems and prospects of development during the war]. *Kultura Ukrainy – Culture of Ukraine*, vol. 77, pp. 57–64.
3. Tymoshenko T. O. (2021) Kontseptsiiia rozumnoho upravlinnia turyzmom v ramkakh vykonannia stratehii staloho rozvytku terytorialnykh hromad [Concept of intelligent management of tourism within the framework of sustainable development strategies]. *Public Administration and Regional Development*, vol. 3, pp. 771–796
4. Nosyriev O., Delilova T. & Tokar I. (2022). Rozvytok turyzmu ta industrii hostynnosti v stratehii postkonflikt-noho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Development of tourism and hospitality industry in the strategy of post-conflict economic recovery of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava – Socio-economic problems and the state*, vol. 1 (26), pp. 55–68.
5. Vakhovych, I. M., Matviichuk, L. Iu. & Smal, B. A. (2022). Rozvytok industrii hostynnosti v suchasnykh umovakh: tendentsii ta zakhody posylennia konkurentnykh perevah [Development of hospitality industry in modern conditions: trends and measures of strengthening of competitive ones]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 6 (41), pp. 494–502.
6. UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex. January 2022. URL: https://tourlib.net/wto/UNWTO_Barometer_2022_01.pdf (accessed December 15, 2022).
7. *Yevropeyskyi vektor modernizatsii ekonomiky: kreatyvnist, prozorist ta stalyy rozvytok: monohrafiia* [European vector of economic modernization: Creativity, transparency and sustainable development: monograph] / In L. L. Kalinichenko (Eds.). FOP Panov A. M. 316 p. (in Ukrainian)
8. Matviichuk L. Iu., Chepurda L. M. & Smal B. A. (2022). Kontseptualni zasady zabezpechennia konkurentos-promozhnosti industrii hostynnosti rehioniv [Conceptual principles of ensuring competitiveness of hospitality industry of regions]. In Matviichuk L. Iu., Barskyi Yu. M. & Lepkyi M. I. (Eds.) *Perspektyvy rozvytku turyzmu v Ukraini ta sviti: upravlinnia, tekhnolohii, modeli: monohrafiia* [Prospects of tourism development in Ukraine and the world: management, technologies, models: monograph], pp. 11–29) Lutsk: RVV LNTU. (in Ukrainian)
9. Stoika V. S. (2021). Mizhnarodnyi dosvid derzhavnogo rehuliuвання turyzmu: uroky dlia Ukrainy [Prospects of tourism development in Ukraine and the world: management, technologies, models]. *Theoretical and methodological approaches to the formation of a modern system of national and international enterprises, organizations and institutions' development*, pp. 2–24.
10. Holod A. P., Izhevska O. P. & Korkuna O. I. (2019). Klasterna model rozvytku industrii hostynnosti rehionu [Cluster model of development of hospitality industry of the region]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, business and governance*, vol. 4 (21), pp. 375–380.